

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ СУБОТИЦА

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију:</p> <p>Наставно – научно веће Економског факултета у Суботици на 21. седници одржаној 04. децембра 2014. године донело је одлуку о формирању Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Данијеле Ивков.</p>
<p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. Др Љиљана Дмитривић Шапоња, редовни професор Економског факултета у Суботици, научна област Рачуноводство, анализа и ревизија, изабрана 22.03.2001.године, запослена на Економском факултету у Суботици;</p> <p>2. Др Ненад Вуњак, редовни професор Економског факултета у Суботици, научна област Финансије, изабран 02.03.1992, запослен на Економском факултету у Суботици;</p> <p>3. Др Горан Вукмировић, доцент Економског факултета у Суботици, научна област Трговина, изабран 03.03.2011, запослен на Економском факултету у Суботици;</p> <p>4. Др Радојко Лукић, редовни професор Економског факултета у Београду, научна област Рачуноводство и пословне финансије, изабран 16.05.2003, запослен на Економском факултету у Београду;</p> <p>5. Др Тадија Ђукић, ванредни професор Економског факултета у Нишу, научна област Пословне финансије, рачуноводство и ревизија, изабран 15.07.2010, запослен на Економском факултету у Нишу.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Данијела (Миливој) Ивков</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 12. 03. 1979. године, Вршац, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и</p>

стечени стручни назив

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2010. година, по старом студијском програму
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:
 - Економски факултет у Крагујевцу;
 - „Анализа успешности трговине Србије – финансијски и маркетинг приступ“;
 - Финансије и рачуноводство;
 - 27.04.2010. године.
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Финансије и рачуноводство

**III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Обликовање финансијских извештаја у функцији анализе перформанси
пословања трговинских предузећа“**

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикана и сл

1. Структура и садржај дисертације

Једно од најосетљивијих и најсложенијих подручја раста и развоја привреде Републике Србије јесте изградња модерне структуре тржишта и тржишних институција. У свему томе, трговина као примарна тржишна институција у промету робе и услуга има веома значајну улогу, с обзиром на актуелне токове у процесима интернационализације трговинске мреже. То значи, да се посебно важно и приоритетно питање односи на стратегију и политику развоја трговине и отварање домаћег тржишта и његовог повезивања са међународним тржиштем. У том контексту неопходно је истражити и утврдити на бази евалуације пословних перформанси, какав је финансијски положај трговине Србије и у којој мери може бити у функцији њеног даљег стратешког развоја. Према томе, обликовање финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа је од посебног значаја за јасно дефинисање стратегије и политике развоја трговине.

Након периода транзиције, прихватљиви и компатибилни рачуноводствени стандарди који превазилазе националне границе доносе у том погледу стварне и конкретне резултате. Већина земаља које имају своју националну рачуноводствену регулативу, своја рачуноводствена правила управо у најзначајнијим питањима усклађују са овим стандардима поштујући, при томе, специфичности свог окружења које произилазе из разлика правног и пореског система земље, разлика у рачуноводственој професији и др. Исто тако, различите земље имају различите структуре финансијских институција и изворе финансирања. Све то, између осталог, преовлађујуће опредељује форму и садржину финансијских извештаја, као и структуру њихових корисника. Отуда се засигурно пред сваком земљом може поставити фундаментално питање обликовања финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања предузећа.

Предмет истраживања у дисертацији се односи на оцену перформанси

финансијских извештаја према њиховој исказној моћи, што је захтевало утврђивање узрочно – последичних односа између обликовања финансијских извештаја и анализе пословних перформанси предузећа.

На основу овако дефинисаног предмета истраживања и истраживачког проблема, произилази и основни **циљ истраживања** у дисертацији: да се докаже да ли финансијски извештаји посматрано с аспеката квалитета, али имајући у виду и формални и материјални карактер, могу да задовоље информационе потребе анализе перформанси посматрано с аспекта прошлости, уважавајући садашњост и потребе одлучивања у будућности у области трговинских предузећа. У складу са дефинисаним основним циљем истраживања у дисертацији се идентификују основне детерминанте које утичу на појаву редуцирања исказне моћи финансијских извештаја. Као резултат тога, кандидат препоручује могућности побољшања структуре званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Хипотеза која је предмет тестирања у дисертацији полази од претпоставке да ће добро организовано рачуноводство презентирати квалитетне финансијске извештаје који ће представљати адекватну и поуздану основу за анализу перформанси пословања.

У тражењу одговора који произилазе из постављеног предмета, циља истраживања и постављене хипотезе, формулисана је структура и садржај истраживања у дисертацији. Докторска дисертација кандидата мр Данијеле Ивков „Обликовање финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа“ је формата А4, штампана једнострано, написана на 394 стране ћиричним писмом. Дисертација поред насловне стране, садржаја, резимеа на српском и енглеском језику, и уводних разматрања, садржи укупно пет делова рада са закључним разматрањима и списком литературе у коме је наведено укупно 201 референца. Садржај истраживања у раду представљен је са 37 табела и 28 слика.

2. Кратак приказ појединих делова

У **уводним разматрањима** описују се предмет, циљ и методе истраживања. Дат је сажет опис и садржај дисертације уз навођење кључних аспеката на које ће се дисертација усмерити. У тражењу одговора који произилази из постављеног предмета, циља истраживања и постављене хипотезе конципиран је садржај истраживања.

У **првом делу** дисертације који се односи на „**Рачуноводство у функцији израде финансијских извештаја**“ (стр. 10 – 97), из приказа садржаја структуре рада произилази да је за потребе истраживања *савремене организације рачуноводства* неопходно посветити пажњу њеним инструментима, с једне стране, и финансијским извештајима, са друге стране. Ради разумевања информација из финансијских извештаја потребно је у основној мери разумети путеве и начине настајања тих информација. У томе

основну улогу имају *рачуноводствени инструменти*. Сваки од инструмената који чини предмет излагања у овом делу рада има тачно одређено место и улогу у процедури обухватања и извештавања о економским променама.

Квалитет финансијских извештаја превасходно зависи од тога, колико су информације које су у њима садржане у могућности да задовоље потребе интерних и екстерних корисника у погледу њихове релевантности, разумљивости, поузданости и упоредивости. Те су информације садржане у сету *финансијских извештаја* од којих се као базни издвајају биланс стања и биланс успеха. Поред базних састављају се и остали финансијских извештаја састављају се и остали финансијски извештаји које се односе на извештај о осталом резултату, о променама на капиталу, о ^{токовима} готовине, напомене уз финансијске извештаје и статистички извештај.

Други део дисертације **„Нормативна регулатива и начела уредног билансирања као претпоставка квалитета финансијских извештаја“** (стр. 98 – 184), резултат је истраживања кандидата која се односе на начела уредног билансирања, нормативну регулативу, стање и перспективе унапређења квалитета финансијских извештаја. Кандидат у дисертацији истиче да су организациона решења за функционисање финансијског рачуноводства и посебно за финансијско извештавање под значајним утицајем обавезујуће рачуноводствене регулативе. У том контексту, у дисертацији се обрађују поједини сегменти *нормативне регулативе* који се односе на професионалну, законску и интерну регулативу.

Стање и перспективе унапређења квалитета финансијских извештаја кандидат посматра са аспекта међународне хармонизације рачуноводства и, повезано са тим, националног усаглашавања система финансијског извештавања. Унапређење квалитета финансијског извештавања зависи, пре свега, од уважавања и усаглашавања следећих основних фактора: разлика у правним системима, разлика у структури извора финансирања, разлика у пореским системима, разлика у рачуноводственој професији, историјским околностима и др.

Кључни елемент у даљем разматрању односи се на анализу и интерпретацију финансијских извештаја. У **трећем делу** дисертације **„Финансијски извештаји као основа анализе перформанси пословања у трговинским предузећима“** (стр. 185 – 253) је дат основни приступ анализи и приказ кључних компоненти које се односе на анализу и интерпретацију финансијских извештаја.

Један од темељних елемената финансијске анализе за коју као објекти испитивања служе финансијски извештаји о стању и успеху предузећа (биланс стања и биланс успеха) односи се на *инструменте анализе* финансијских извештаја. Кандидат у дисертацији наводи три основна инструмента финансијске анализе: хоризонталну анализу (извештај о трендовима); вертикалну анализу и финансијске показатеље. У дисертацији посебно се наглашава значај финансијских рачуна као инструмента финансијске анализе који се често користи за оцену различитих аспеката финансијског стања и успешности пословања предузећа. У складу са захтевима корисника информација, односно према критеријуму њихових информационих потреба, кандидат у дисертацији за потребе емпиријске анализе финансијских извештаја користи следеће врсте

финансијских рачуна: рачуно ликвидности, рачуно задужености, рачуно профитабилности, рачуно економичности, рачуно активности – оброта трговинских предузећа и трговинска маржа као најважнији показатељ положаја трговинских предузећа.

Концепт управљања односима са купцима и њихово вредновање уноси једну нову димензију у финансијском извештавању. Са аспекта трговинских предузећа, стицање правих купаца је само почетак. Прави изазов лежи у успостављању односа са њима, њиховој сатисфакцији и задржавању њихове лојалности током дугог периода. Са тог аспекта, имајући у виду постављену хипотезу на почетку рада, кандидат је извршио на територији Града Београда, према дефинисаној величини и структури узорка, *анкетна истраживања*. Основни циљ истраживања је био да се одреди однос купаца, грађана Београда према кључним детерминантама сатисфакције и лојалности који се односе на квалитет услуге, цену асортимана робе, бренд трговинског предузећа односно његову репутацију.

На основу података добијених анкетним истраживањем, резултати анализе приказани су на бази употребе статистичког софтверског пакета SPSS 12 и Amos 18. За испитивање поузданости и интерну конзистентност констатација кандидаткиња користи коефицијент Cronbach's alpha за сваку појединачну варијаблу. У случају свих варијабли имамо поуздане резултате, тј. вредности коефицијента Cronbach's alpha код свих варијабли су више од 0.7. Резултати анализе показују да је *највиши степен поузданости присутан код варијабли бренд трговинског предузећа* (Cronbach's alpha = 0.882) и код варијабли лојалност (Cronbach's alpha = 0.861).

У истраживању кандидат користи корелациону матрицу која указује на статистички значајне вредности између појединих варијабли. *Из илустрације података у дисертацији, произилази да је корелација између квалитета услуге и цене слаба, док су с друге стране, јаке корелације између квалитета услуге и бренда трговинског предузећа, бренда трговинског предузећа и сатисфакције, као и између сатисфакције и лојалности купаца.*

Из приказаних резултата вишеструке регресионе анализе произилази да *све три посматране независне варијабле (квалитет услуге, цена и бренд) имају статистички значајан утицај на сатисфакцију* као зависну варијаблу, при чему најјачи утицај има бренд трговинског предузећа, будући да он има највишу вредност β коефицијента. Будући да су вредности VIF-а (Variance Inflation Factor – фактор раста варијансе) мање од 5, може се констатовати да *мултиколинеарност не представља проблем у датом истраживању.*

Овакав приступ кандидат мерењу нефинансијских индикатора омогућава трговинском предузећу да утврди допринос који његове активности усмерене ка повећању сатисфакције купаца имају на унапређење процеса стварања што веће вредности за своје купце. *Из овога произилази да оваква предузећа јасно схватају економски ефекат између доследног произвођења супериорне вредности за купца и дугорочног профита.*

У четвртом делу дисертације кандидат указује на **„Могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе**

перформанси пословања трговинских предузећа“ (стр. 254 – 290). За извођење предлога и констатација у вези са могућностима побољшања наших званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа, кандидат је вршио упоређења са шемама финансијских извештаја приказаних у Директиви 34 ЕУ, и одређеним земљама, посебно из нашег ближег и упоредивог окружења.

Када је реч о билансу стања и билансу успеха, посматране билансне шеме се посебно разликују према структурирању група позиција и њиховом рашчлањавању. У наведеном контексту кандидат сматра да је за потребе веће исказности и анализе перформанси пословања, званичну шему *биланса стања* у Републици Србији потребно изменити у делу прегледнијег и јаснијег одређивања појединих билансних група позиција које припадају основном функционалном скупу сталне имовине. У том контексту се сугерише посебно исказивање група позиција у оквиру билансног скупа сталне имовине и њихово детаљније рашчлањавање. При томе кандидат у дисертацији наводи конкретне групе позиција које се односе на нематеријалну имовину, материјалну имовину и финансијску имовину.

Група билансних позиција која припада обртној имовини, дата је у нашој официјелној шеми једним делом поштујући реалну подлогу позиција којој групи припадају, а другим делом поштујући критеријум рочности у груписању билансних позиција, чиме се нарушава принцип конзистентности приликом структурирања билансних позиција. На основу наведеног, кандидат сугерише да се у оквиру функционалног скупа обртне имовине посебно и детаљније исказу групе билансних позиција које се односе, пре свега, на залихе, потраживања и новац на текућем рачуну и благајни, наводећи, при томе, у дисертацији о којим билансним позицијама је реч.

Кандидат сматра да је на страни пасиве неопходно извршити измене назива појединих група билансних позиција. У званичној шеми биланса стања дугорочна резервисања и обавезе дата су збирно, а у оквиру њих су приказане основне групе у којима се не наводе основне билансне позиције. То се посебно односи на резервисања и дугорочне обавезе. То доводи до значајног сажимања билансних позиција, што условљава редуцирану исказну моћ биланса стања. Из тога се не могу добити адекватни подаци за потребе анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Сматра се да се обавезе и резерве могу издвојити као посебне групе позиција на страни пасиве. У том контексту, кандидат у дисертацији даје предлог структуре билансних позиција које се односе на уписани капитал, резерве из капитала, резерве из добитака, покрића и обавезе. У случају потраживања, кандидат предлаже да се уместо критеријума рочности, и сходно томе, експлицитног истицања група дугорочних и краткорочних обавеза у нашој билансној шеми, треба применити критеријум порекла и сходно томе класификовати све позиције обавеза у истој билансној групи. У наведеном контексту, кандидат у дисертацији указује на редослед подгрупа билансних позиција које се односе на финансијске зајмове, обавезе по основу примељених аванса за поруџбине, обавезе из пословања, и остале обавезе.

Кандидат у дисертацији наводи проблем третмана потраживања за уписани, а неуплаћени капитал у нашој званичној шеми биланса стања, и сходно томе третман капитала. У неким земљама се ова потраживања не дозвољавају, тако да се у структури капитала налази само износ уплаћеног капитала. У нашој земљи дозвољава се унос уписаног, а неуплаћеног капитала у структуру капитала у пасиви, а на страни активе наведена потраживања се приказују као посебна ставка унутар сталне имовине. У контексту јасније и прецизније анализе перформанси пословања кандидат сматра корисним да се наведена потраживања на страни активе издвоје као посебна билансна категорија, а не као ставка унутар сталне имовине, изузимајући је на тај начин из приказа структуре сталне имовине. Наведени су и други предлози, као што је случај са активним и пасивним временским разграничењима, која се могу издвојити у билансу као посебне ставке у циљу веће исказности и анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Са аспекта природе пословања трговинских предузећа, специфичности асортимана роба који је предмет пословања трговинских предузећа, кандидат констатује да највећу аналитичку вредност за пословно управљање обезбеђује биланс успеха према методи природе расхода. Кандидат у дисертацији предлаже, да се билансна група позиција пословних приходи мора јасније одредити према битним елементима позиција које припадају поменутој билансној групи. У том контексту, кандидат у дисертацији даје детаљну структуру билансних позиција и истиче њихову целисходност.

Када је реч о билансној групи пословних расхода, кандидат у дисертацији констатује да је потребно поменути билансу групу класификовати у две подгрупе које се односе на набавну вредност робе, трошкови материјала, трошкови запослених, које се даље класификују у припадајуће билансне позиције. Наведене билансне групе неопходно је даље класификовати сходно припадајућим билансним позицијама и тако учинити целисходнијим за потребе финансијске анализе.

Кандидат у дисертацији указује на одређене чињенице постојећег стања и могућности побољшања поменутих званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

На крају, **пети део дисертације „Мерење и стратегије за побољшање перформанси пословања трговинских предузећа“** (стр. 291 – 366), резултат је емпиријског истраживања кандидата у дисертацији. У поменутом делу рада кандидат приказује комплексан систем вредновања пословних перформанси трговинских предузећа у Републици Србији у периоду 2007-2012. године. Основни *циљ* истраживања је да се на бази информација о финансијском положају, успешности пословања и променама финансијског положаја трговинских предузећа у Србији, сагледају могућности за побољшање пословних перформанси трговинских предузећа Србије у будућности. За потребе анализе укључују се сви финансијски извештаји које трговинска предузећа у Србији предају Агенцији за привредне регистре. У *методолошком погледу истраживања*, користе се алати финансијске анализе који се

односе на методе рацио анализе, вертикалну анализу, анализу трендова, компаративну анализу и релативну анализу.

Резултати мерења и анализе перформанси пословања у посматраном периоду показују да је *финансијска структура* трговинских предузећа у Србији, у целини посматрано неповољна. То се односи како на мерење учешћа сопственог капитала у финансирању сталне имовине, тако и на учешћа дугорочног капитала у финансирању сталне имовине.

Резултати анализе указују да је *ликвидност* трговинских предузећа у целини посматрано, по свим показатељима ликвидности, осим трајности отплате, незадовољавајућа. *Финансијска задуженост* трговинских предузећа у Србији је висока. Учешће позајмљеног у односу на укупни капитал код целокупне трговинске делатности и њених области (трговине на велико и трговине на мало) је најизраженије у последњој години посматраног периода (2012).

Када је реч о *профитабилност* трговинских предузећа у Србији може се сматрати као задовољавајућа код укупне трговине и појединих њених сектора, изузев код трговине на мало која је у погледу остварене профитабилности у најтежем положају. *Економичност* трговинских предузећа у Србији у целини налази се на самој граници и близу је ниској економичности пословања.

Ефикасност коришћења залиха у трговинским предузећима је задовољавајућа. Залихе у укупној структури имовине трговинских предузећа у 2012. години износиле су 19,70%. Резултати анализе пословних перформанси указују да је *ефикасност коришћења укупне имовине* трговине Србије незадовољавајућа. У посматраним годинама, у периоду 2007. до 2012. године присутна је тенденција опадања коефицијента обрта укупне имовине код целокупне трговинске делатности и њених области.

Трговинска маржа представља најважнији показатељ положаја трговинских предузећа. У посматраним годинама (2007–2012.), стопа марже трговине на велико је мања од стопе марже трговине на мало, што је иначе у складу с логистиком пословања трговине. Томе је допринела појачана конкуренција са све већим уласком страних малопродајних ланаца у Србију. То указује да трговина Србије постепено покушава да се врати у нормалне токове, али још увек у неповољном окружењу. Уочљиво је да рецесија знатно утиче на погоршање пословних перформанси трговине у Републици Србији.

На крају овог дела рада, кандидат даје оцену перформанси пословања кроз *стратегијски профитни модел*. Приказани стратегијски профитни модел трговине јасно указује да у 2007-ој и 2011-ој години постоји највећи *принос од нето вредности* за укупну трговину. У посматраном периоду, кандидат указује на кључне факторе стратегијског профитног модела – стопу нето профита, обрт активе и финансијски леверидж.

Кандидат у дисертацији, табеларним приказима и графичким илустрацијама, посебно за сваки показатељ пословних перформанси трговинских предузећа, детаљно указује на апсолутне и релативно исказане вредносне показатеље, са тенденцијом

њиховог раста или опадања. Такође, иза сваке констатације које се односе на претходно поменуте показатеље, кандидат даје предлоге односно *указује на конкретне мере које треба предузети у будућности у циљу њиховог побољшања*. У том контексту, наводи се да је неопходно повећати приходе, ефикасно управљати маржом, снизити укупне трошкове применом савремених концепата управљања трошковима, и ефикасније управљати ризицима пословања.

У завршном делу рада дата су закључна разматрања и коришћена референтна литература. У **закључним разматрањима**, најпре је дат осврт на релевантне закључке, предложена решења и хипотезу постављену на почетку истраживања. Након тога су истакнути остварени резултати и доприноси докторске дисертације. Закључци, односно резултати истраживања предмет су излагања у посебном делу овог извештаја.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

На основу прегледане докторске дисертације Комисија сматра да дисертација обрађује актуелну проблематику обликовања финансијских извештаја у функцији анализе пословних перформанси трговинских предузећа. Сваки део рада има посебну вредност и значајан утицај на обликовање финансијских извештаја.

У уводном делу рада, кандидат је указао на проблеме и претпоставке које генеришу потребу за актуелизацијом тематске области истраживања која се односи на утврђивање међузависности обликовања финансијских извештаја и анализе перформанси пословања трговинских предузећа. У тражењу одговора на изложено и њима слична питања конципирана је међусобно усклађена структура и садржај истраживања у овој дисертацији. Из свега изложеног, кандидат је указао на проблеме и потребу побољшања званичних шема финансијских извештаја у Републици Србији. Реч је о комплексном процесу који треба да допринесе већем квалитету информација из финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Први део дисертације произилази из методолошког приступа и резултата истраживања кандидата који се односи на значај савремене организације рачуноводства, инструменте организације рачуноводства и финансијске извештаје као продукте рачуноводства. На бази систематизације и тумачења основних инструмената у организацији рачуноводства, кандидат је успео да докаже како они на посредан или непосредан начин утичу на квалитет обликовања финансијских извештаја. Информације, као резултат анализе финансијских извештаја представљају кључну основу за оцену ефикасности и ефективности маркетинг стратегије трговинских предузећа, контролу њихових перформанси, за утврђивање узрока зашто су њихове перформансе лошије или боље од очекиваних, као и за предузимање одговарајућих корективних акција за побољшање ако су, краткорочно посматрано, перформансе испод очекиваних.

Организациона решења за функционисање рачуноводства и посебно за финансијско извештавање су под значајним утицајем обавезујуће нормативне регулативе. У том контексту, у другом делу дисертације кандидат је указао на међусобну условљеност и повезаност појединих сегмената нормативне регулативе.

Кандидат указује на значајне проблеме који се односе на примену међународних стандарда, који не доприносе исправнијем и прецизнијем састављању финансијских извештаја. МРС/МСФИ у свом претежном делу остављају могућност избора између више метода обрачуна и слободу у процењивању вредности имовине предузећа. Кандидат доказује да билансне позиције, а самим тим и финансијски извештаји једног предузећа постају неупоредиви са билансним позицијама, односно финансијским извештајима других предузећа која користе друге алтернативне могућности.

Кандидат указује на неопходност иновирања законске регулативе у смислу њеног приближавања финансијском извештавању и доброј пракси европских земаља и актуелним светским токовима у овој области. То даље захтева постојање и дефинисање одговарајуће стратегије у систему финансијског извештавања. Кандидат констатује, да на том темељу, треба приступити изградњи новог система финансијског извештавања, који би био ефикаснији и поузданији у односу на постојећи систем. Претходно наведене констатације и друга истраживања којима кандидат доказује резултате у овом делу дисертације потврђују постављену хипотезу.

Вредност трећег дела дисертације ефекат је проучавања развоја система мерења прилагођених савременим захтевима и специфичностима пословања трговине, и са друге стране, мерење ефеката утицаја кључних фактора на пословне перформансе трговине. Кандидат указује на кључне инструменте анализе финансијских извештаја који се користе за оцену различитих аспеката из угла финансијског стања и успешности пословања предузећа. Имајући у виду специфичност делатности којом се баве трговинска предузећа, кандидат указује на посебан значај примене у анализи: рачна активност – обрта трговинских предузећа и трговинске маржа као најважнијег показатеља положаја трговинских предузећа.

Вредност трећег дела дисертације посебно произилази из оригиналног методолошког приступа примењеног у анализи пословних перформанси, којим се допуњују конвенционална финансијска мерила нефинансијским мерилима, која треба да поспеше будуће перформансе пословања трговинских предузећа. Реч је о примени статистичког софтверског пакета SPSS 12 и Amos 18, вишеструког регресионог модела анализе, корелационе матрице, коефицијента Cronbach's alpha, и седмостепене Ликертове скале за мерење ставова купаца. Потпуну илустрацију резултата истраживања са оценом нефинансијских параметара кандидат детаљно приказује у дисертацији.

Истраживање кандидата у дисертацији доказује да су покретачи вредности трговинских предузећа претежно нефинансијског карактера и они се морају обухватити и приказати у постојећим финансијским извештајима. На овај начин,

кандидат презентираним резултатима истраживања у овом делу дисертације потврђује хипотезу.

У **четвртном делу**, кандидат указује на могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа. Кандидат закључује да је за потребе веће исказне моћи Биланса стања и Биланса успеха неопходно извршити измене назива појединих група билансних позиција и њихово издвајање као посебне групе позиција, наводећи, при томе, у дисертацији о којим групама позиција је реч. Посматрајући биланс стања, кандидат предлаже конкретне групе позиција које се односе на нематеријалну имовину, материјалну имовину и финансијску имовину и њихово детаљније рашчлањавање у оквиру билансног скупа сталне имовине. У случају обртне имовине, кандидат истиче да је потребно да се посебно и детаљно искажу групе билансних позиција, наводећи конкретне предлоге у дисертацији о којим групама и билансним позицијама је реч. Приказујући збирно поједине групе позиција (на пример, на страни пасиве, дугорочна резервисања и обавезе), кандидат доказује да то доводи до значајног сажимања билансних позиција, што условљава редуцирану исказну моћ биланса стања.

На бази истраживања и утврђених чињеница кандидат формулише предлог измене постојећег официјелног биланса успеха у делу који се односи на финансијске приходе и финансијске расходе. У претходном делу овог извештаја, а детаљније у дисертацији, дат је *предлог садржаја структуре билансних позиција у оквиру билансне групе финансијски приходи*. Имајући у виду значај билансне групе позиција пословних расхода за потребе финансијске анализе, кандидат даје предлог класификовања поменуте билансне групе у две подгрупе које се односе на набавну вредност робе, и трошкове материјала, трошкове запослених, које се даље класификују у припадајуће билансне позиције. Обзиром да наведене подгрупе билансних позиција опредељују пословне расходе трговинског предузећа, кандидат сматра да их треба посебно сегментирати према природи порекла и тако учинити кориснијим за потребе финансијске анализе.

Кандидат у делу дисертације која се односи на могућности побољшања осталих званичних шема финансијских извештаја даје садржајнији и конкретан приказ предлога измена поменутих извештаја. На основу наведених констатација и резултата истраживања у дисертацији кандидат је успешно указао на могућности које би се односиле на побољшање званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Вредност **петог дела** дисертације произилази из *циља истраживања* да се на бази информација о финансијском положају, успешности пословања и променама финансијског положаја трговинских предузећа у Србији, сагледају могућности за побољшање пословних перформанси трговинских предузећа Србије у будућности. У том контексту, у раду је дат комплексан систем вредновања пословних перформанси трговинских предузећа који је базиран на оригиналним изворним подацима који се

односе на финансијске извештаје које су трговинска предузећа подносила Агенцији за привредне регистре, као и осталим изворима секундарних података који су резултат теријско - емпиријских истраживања у овој области.

У методолошком погледу истраживања, користе се поступци, методе и алати финансијске анализе који су од стране кандидат успешно примењени у дисертацији и прилагођени специфичностима делатности којом се трговина бави. На крају овог дела рада, који се односи на мерење и анализу пословних перформанси трговинских предузећа у Републици Србији, кандидат даје оцену перформанси пословања кроз стратегијски профитни модел. Кандидат, у овом делу рада на целовит и оригиналан начин истражује проблем мерења и анализе перформанси пословања трговинских предузећа у Републици Србији за временски период 2007 - 2012. године. Извршена је комплексна емпиријска анализа која указује не само на стање и узроке који су довели до тога, већ и мере које треба предузети у циљу побољшања перформанси трговинских предузећа у Републици Србији. Наведене констатације кандидат доводи у спрегу са резултатима емпиријских истраживања који су илустровани у делу дисертације који се односи на концепт управљања односима са купцима и њихово вредновање. Кандидат у свом истраживању у дисертацији на оригиналан начин доказује да и информације које се добијају вредновањем нефинансијских индикатора, омогућују трговинском предузећу да утврди допринос који његове активности усмерене ка повећању сатисфакције купаца имају на унапређење процеса стварања вредности за купца као и на увећање вредности самог предузећа.

На бази информација добијених поступцима и методима мерења сатисфакције купаца, могу се предузети одређене промене кључних стратегија управљања купцима у функцији повећања укупних пословних перформанси трговинског предузећа. Истраживања у дисертацији доказују да су покретачи вредности савремено оријентисаних трговинских предузећа претежно нефинансијског карактера и њих би требало обухватити и приказати у постојећим финансијским извештајима. Кандидат је успео да оствари постављени циљ истраживања и докаже постављену хипотезу.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01.јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Маринковић, В., Сенић, В., **Ивков, Д.**, Димитровски, Д. (2014), „*The antecedents of satisfaction and revisit intentions for full-service restaurants*“, Marketing Intelligence & Planning, Emerald Group Publishing Limited Vol. 32, No. 3. DOI 10.1108/MIP-01-2013-0017. SCOPUS (M23).
2. **Ивков, Д.**, Анђелковић, С. (2103), уџбеник, „*Анализа пословних перформанси корпорација*“ Универзитет „Унион – Никола Тесла“, Београд. ISBN 978-86-89529-00-5 (M43).
3. **Ивков, Д.** (2013), „*Рачуноводство у функцији израде финансијских извештаја*“,

Четврта међународна научна конференција „Међународни дијалог: Исток-Запад“, Међународни славонски институт, Свети Никола, Македонија, 19-21 април. ISBN: 978-608-4689-04-01, COBISS.MK-ID 93694474 (657.37); (M63).

4. **Ивков, Д.** (2010), „*Међузависност између маркетиншке и финансијске стратегије предузећа*“, Маркетинг, СеМА, Вол. 41, бр. 1, Београд. UDK 658.8:658.15 (M51).
5. **Ивков, Д.** (2010), „*Показатељи употребе ресурса и систем мерења у туризму*“, Туристичко пословање, бр. 5, Висока туристичка школа струковних студија, Београд. UDK 005.52:338.483.1 (M53).
6. **Ивков, Д.,** Зубац, Д., Анђелковић, С., Вујичић, М. (2014), „*Balanced Scorecard – Complex analysis of efficiency in banking sector*“, International Conference Dependability and Quality Management ICDQM, 5th International Conference Life cycle engineering and management, Јун, 27-28, Београд. ISBN 978-86-86355-17-1 (M33).
7. **Ивков, Д.** (2009), Финансијска криза и ефекти досадашње приватизације,“ Зборник радова: Србија и светска криза, Београдска пословна школа, Београд, ISBN 978-86-7169-285-4 (M45).

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Обликовање финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа је од посебног значаја за јасно дефинисање стратегије и политике развоја трговине. У том контексту, у дисертацији се пошло од претпоставке да ће добро организовано рачуноводство презентирати квалитетне финансијске извештаје који ће представљати адекватну и поуздану основу за анализу перформанси пословања. У тражењу одговора који произилазе из претходно наведених констатација и циља истраживања, у дисертацији се на бази савременог приступа теоријско – емпиријским истраживањима дошло до релевантних закључака и предложена решења.

Савремено организовано рачуноводство подржано је његовим инструментима, с једне стране, и финансијским извештајима, са друге стране. На бази систематизације и тумачња основних инструмената у организаци рачуноводства, кандидат закључује да рачуноводствени инструменти имају одлучијући утицај на квалитет финансијских извештаја у циљу анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Организациона решења за функционисање финансијског рачуноводства и посебно за финансијско извештавање су под значајним утицајем обавезујуће нормативне регулативе (професионалне, законске, интерне). На бази резултата истраживања кандидат закључује да примена МРС/МСФИ може бити обавезна за велика предузећа и предузећа која се котирају на берзи. За остала предузећа била би допуштена, али не прописана примена МСФИ.

У циљу унапређења квалитета финансијских извештаја, кандидат закључује да је неопходно редефинисање државног институционалног оквира и редефинисање и иновирање законске регулативе, на бази дефинисања одговарајуће стратегије у систему финансијског извештавања. Кандидат предлаже, да на том темељу, треба приступити

изградњи новог система финансијског извештавања, који би био ефикаснији и поузданији у односу на постојећи систем. Кандидат закључује да наша земља треба да има своју *националну рачуноводствену регулативу*, коју треба ускладити, пре свега, са Директивом 34 ЕУ и добром рачуноводственом праксом других земаља.

Кандидат закључује да је потребно развити, поред кључних алата финансијске анализе, и сет мерила који ће екстерним корисницима (пре свега, инвеститорима и кредиторима) омогућити вредновање и поређење различитих предузећа по наведеној основи. На тој основи, кандидат предлаже примену статистичких софтверских пакета SPSS 12 и Amos 18, вишедимензионалног регресионог модела анализе, корелациону матрицу и седмостепену Ликертову скалу за мерење ставова купаца. Целовити закључак кандидата, на основу спроведених истраживања и анализе резултата је, да су *квалитет услуге и цене важни фактори у обезбеђивању тренутне сатисфакције купаца, али дугорочно гледано, купци су првенствено фокусирани ка оним трговинским ланцима који имају снажан бренд, односно корпоративну репутацију*. Исто тако, резултати потврђују да једино бренд трговинског предузећа има статистички значајан и веома јак утицај на лојалност купаца. У том контексту, је бренд трговинског предузећа кључни покретач стварања дугорочне лојалности купаца.

Кандидат закључује да су перформансе пословања трговинских предузећа у Србији, према неким кључним индикаторима посматрања незадовољавајуће. То се односи на неповољну финансијску структуру, незадовољавајућу ликвидност, и високу финансијску задуженост трговинских предузећа у Србији. Профитабилност трговинских предузећа у Србији може се сматрати као задовољавајућа код укупне трговине и појединих њених области, изузев код трговине на мало која је у погледу остварене профитабилности у најтежем положају. Економичност трговинских предузећа у Србији у целини, како код трговине на велико, тако и трговине на мало, налази се на самој граници и близу је ниској економичности пословања.

Када је реч о коефицијенту обрта укупне имовине у посматраном периоду, присутна је тенденција опадања коефицијента обрта укупне имовине код укупне трговине, и њених области (трговине на велико и трговине на мало), на основу чега кандидат закључује да је ефикасност коришћења укупне имовине трговине Србије незадовољавајућа. Трговинска маржа као најважнији показатељ положаја трговинских предузећа, од 2009. године до краја посматраног периода има циклично кретање за благим растом и опадањем.

Кандидат закључује да приказани стратегијски профитни модел јасно указује да у 2007. и 2011. години постоји највећи принос од нето вредности за трговину укупно и њених области (трговину на велико и трговину на мало), указујући при томе, на кључне факторе стратегијског профитног модела – стопу нето профита, обрт активе и финансијски левериџ.

Кандидат у дисертацији иза сваке констатације која се односи на претходно поменуте показатеље, даје предлоге односно указује на конкретне мере које треба

предузети у будућности у циљу њиховог побољшања.

Кандидат у дисертацији посебно указује на закључке који се односе на могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја, и предлога који из тога проистичу у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа. Закључци и предлози произилазе као резултат детаљних истраживања и поређења са шемама финансијских извештаја приказаних у Директиви 34 ЕУ, и другим земљама са развијеном рачуноводственом праксом, користећи при томе и доступну стручну литературу која се бавила теоријско - емпиријским истраживањима у овој области. На основу претходно наведеног методолошког приступа, указујући на постојеће стање и недостатке наших званичних финансијских извештаја, кандидат изводи констатације и даје конкретне предлоге за измену шема биланса стања, биланса успеха и осталих финансијских извештаја за потребе анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Кандидат је на бази закључака и датих предлога у дисертацији успео да оствари постављени циљ истраживања и докаже постављену хипотезу на почетку дисертације.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања се јасно и експлицитно приказују и тумаче и прате научни и методолошки приступ истраживању. Приказ и тумачење резултата истраживања у раду се даје у зависности од врсте истраживања у вези са посматраним моделом проблема. У том контексту, у зависности од врсте истраживања (да ли је реч о дескриптивним, експлоративним или каузалним), инструменти анализе финансијских извештаја, управљање односима са купцима и њихово вредновање, могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа, мерење и стратегије за побољшање перформанси пословања трговинских предузећа) дат је начин приказа и тумачење резултата.

Сврха дескриптивних истраживања је била да се обезбеди тачност наведених приказа као и неких других аспеката финансијских извештаја у контексту њиховог обликовања за потребе анализе перформанси пословања трговинских предузећа. У овој фази, кандидат полази од дефинисане суштине проблема као резултат експлоративних истраживања. На основу тога, прецизно се даје приказ шта је то што треба истраживати, мерити и на који начин. У овој фази даје се јасан пројекат приказа с обзиром на изворе података које треба користити и методе прикупљања података.

Ради потпунијег сагледавања проблема и предлога који су се односили на побољшање званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа, у раду се пошло и од захтева да се приступи каузалним истраживањима. Она потпуније дају информацију о узроцима који су утицали на садашње стање квалитета финансијских извештаја. То се одражава

на квалитет приказа и резултате истраживања. Исправно се констатује, када је реч о начину приказа истраживања, да опадање квалитета финансијских извештаја не представља истраживачки проблем, већ фактори који су довели до тога. Значајна су каузална истраживања, и на тој основи успостављен узрочно - последичних однос између фактора који утичу на квалитет финансијског извештавања. Економско – аналитичка основа начина приказа и резултата истраживања утиче да испољени степен или интензитет зависности између фактора има своју предиктивну – тј. употребну вредност мерење и стратегије за побољшање перформанси пословања трговинских предузећа у Србији.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

У дисертацији је дата савремена и оригинална обрада тематских области у складу са структуром рада и образложењем наведеним у пријави теме. У складу је и са основним циљем истраживања, да се докаже да ли финансијски извештаји могу да задовоље информационе потребе анализе перформанси посматрано с аспекта прошлости, уважавајући садашњост и потребе одлучивања у будућности.

У оквиру истраживања савремене организације рачуноводства посвећена је пажња њеним инструментима, с једне стране, и финансијским извештајима, с друге стране. На оригиналан и савремени начин се тумачи нормативна регулатива као претпоставка квалитета финансијских извештаја. У дисертацији се констатује стање званичних финансијских извештаја у погледу њиховог квалитета и на бази истраживања указује на предлоге могућности за побољшање званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Сходно образложењима у пријави теме, детаљно су обрађени принципи и инструменти анализе финансијских извештаја прилагођених за потребе анализе перформанси пословања трговинских предузећа. У оквиру дела рада који се односи на концепт управљања односима са купцима и њихово вредновање извршена су анкетна истраживања и обрађени подаци путем примене савремених статистичких модела и софтверских програма. У делу који се односи на могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја, на бази истраживања дат је *предлог измене шеме биланса стања и биланса успеха*, и осталих финансијских извештаја за потребе анализе пословних перформанси.

На крају рада, извршена су мерења сходно постављеном циљу истраживања, да се на бази информација о финансијском положају, успешности пословања и променама финансијског положаја трговинских предузећа у Србији, сагледају могућности за побољшање пословних перформанси трговинских предузећа Србије у будућности. Као резултат емпиријских истраживања у овом делу рада, као и у делу рада који се односи на вредновање купаца, на оригиналан и савремени начин се указује на потребу интегрисаног приступа мерењу пословних

перформанси трговинских предузећа, што је у складу са постављеним циљем истраживања и доказивањем постављене хипотезе.

На основу наведених констатација и истраживања спроведеног у докторској дисертацији, Комисија сматра да дисертација обрађује актуелну проблематику и садржај обликовања финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа, и да је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме. Актуелност и значај истраживања произилази из чињенице да резултати истраживања могу темељно утицати на побољшање званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе пословних перформанси трговинских предузећа.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Докторска дисертација садржи све потребне елементе. То образлажемо: 1. освртом на референту и коришћену литературу; 2. описом адекватно примењених научних метода; 3. описом применљивости остварених резултата; 4. оценом достигнутих способности кандидата за самосталан научни рад.

2.1. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидат је успешно користио обимну савремену и релевантну литературу и коректно је навео доступне референце које су у вези са темом дисертације. Коришћена литература у потпуности испуњава захтеве доброг покривања области истраживања. Наведено је укупно 201 референца, књига, радова из научних часописа и са конференција, докторске дисертације и студије.

2.2. Опис и адекватност примењених научних метода

У методолошком погледу истраживања, у раду се користе алати финансијске анализе који су прилагођени основној делатности којом се трговина бави. Реч је о примени одређених метода рачунарске анализе, како би помоћу финансијских коефицијената проценили успешност пословања трговинских предузећа и њихов положај. У емпиријским истраживањима користи се такође, посебно или комбинација технике или алата анализе временских серија и структуралне анализе за евалуацију пословних перформанси у трговинским предузећима. И једном и другом анализом утврђују се последични односи и значајне информације о тренутној профитабилности и финансијској позицији предузећа. Поступак хоризонталне анализе, као и у случају структуралне анализе заснива се на исказаним променама у апсолутним или релативним показатељима. У односу на апсолутне износе појединих позиција, путем релативних исказа потпуније се исказују њихови правци и интензитет промена.

Када је реч о примени нефинансијских мерила успешности пословања као што је случај у дисертацији са мерилаима сатисфакције купаца, кандидат у дисертацији користи научне методе засноване на примени софтверског пакета SPSS 12 и Amos 18, вишедимензионалног регресионог модела анализе, седмостепене Ликертова скале за мерење ставова купаца.

Претходне констатације указују да је реч о примени савременог методолошког

приступа систему мерења перформанси предузећа који укључује примену сета мерила, финансијских и нефинансијских. Наведени методолошки приступи и други примењени научни методи у дисертацији су утицали на оригинални приступ, који се по први пут примењује у комплексном, интегрисаном вредновању финансијских и нефинансијских перформанси пословања трговинских предузећа у Србији. Реч је и о њиховом кључном доприносу сагледавања могућности побољшања наших званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

2.3. Применљивост остварених резултата

Докторска дисертација иницирана је практичним и теоријским потребама за квалитетнијом проценом постојећих финансијских извештаја и указивањем на могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа. У том контексту извршена су детаљна истраживања и предложена могућа решења. Када је реч о управљању трговинским предузећем, информације из финансијских извештаја се могу користити не само за оперативне нивое и краће временске периоде, већ и за потребе стратегијског управљања предузећем.

Са тог аспекта, информације из финансијских извештаја, поред оперативног карактера имају и стратегијски карактер. Информације које се добијају на посматрани начин у дисертацији помажу трговинском предузећу да јасно схвати узрочно последични однос, односно економски ефекат између доследног произвођења веће вредности за купца путем нефинансијских индикатора и дугорочног профита. У том контексту, на бази добијених стратегијских информација као резултат истраживања сатисфакције купаца, могу се предузети одређене промене кључних стратегија управљања односима са купцима, као што је случај са брендом предузећа или производа, нивоом квалитета трговинске услуге, формирањем цена асортимана робе, а све то у функцији побољшања укуних перформанси трговинског предузећа.

С обзиром да су за потребе спровођења свих прорачуна и анализа у оквиру докторске дисертације примењени савремени научни методи, поступци и технике анализе, као и прилагођени статистички модели и софтверски програми за потребе вредновања купаца у трговинским предузећима, реално се отварају могућности примене остварених резултата.

2.4. Оцена достигнутих способности кандидата за самосталан научни рад

У току израде докторске дисертације кандидат је показао способност да сагледа проблем истраживања са више аспеката и креативно приступи његовом решавању. Уочио је главне недостатке и проблеме постојећег система финансијског извештавања и предложио могућности за побољшање званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

Свеобухватан и систематизован преглед стања у области финансијског извештавања показује способност кандидат за самостално уочавање и сагледавање отворених проблема истраживања, као и критичку анализу постојећег стања у овој области. На основу наведеног сматрамо да кандидат поседује потребно знање и искуство за самосталан научни рад.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

3.1. Приказ остварених научних доприноса

- За потребе мерења и анализе перформанси пословања трговинских предузећа у Србији, у дисертацији је на оригиналан и савремен начин примењен комплексан систем вредновања пословних перформанси. Систем вредновања је прилагођен специфичностима делатности којом се трговина бави. У теоријско – емпиријским истраживањима нуди се велики број финансијских рачица, било да су дати појединачно или у њиховој комбинацији. За потребе тестирања хипотезе, у складу са постављеним циљем истраживања, требало се одредити за она финансијска рачица која ће својом применом научно одражавати, с једне стране, квалитет мерења и анализе пословних перформанси, са друге стране, праксу трговинских предузећа. У избору рачица водило се рачуна о међународној упоредивости показатеља, посебно обрта и трговинске марже, као две кључне полуге стратегије пословања трговинских предузећа. Оцена перформанси пословања дата је кроз стратегијски профитни модел.
- За потребе мерења нефинансијских индикатора као покретача вредности трговинских предузећа користи се на оригиналан начин и методолошки приступ који се заснива на примени статистичког софтверског пакета SPSS 12 и Amos 18, вишеструког регресионог модела анализе, корелационе матрице и седмостепене Ликертове скале за мерење ставова купаца. Кандидат својим резултатима истраживања доказује да информације које се добијају применом наведеног методолошког поступка, омогућују трговинском предузећу да утврди допринос који његове активности усмерене ка повећању сатисфакције купаца имају на унапређење процеса стварања вредности за купца као и на увећање вредности самог предузећа.
- Резултати истраживања доказују да су покретачи вредности савремено оријентисаних трговинских предузећа претежно нефинансијског карактера и они би требали да се обухвате и прикажу у постојећим финансијским извештајима.
- У дисертацији је указано на могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа. У том контексту, на бази детаљних истраживања дати су конкретни предлози за измену шема биланса стања, биланса успеха и осталих финансијских извештаја за потребе анализе перформанси пословања. Указујући на недостатке биланса стања и биланса успеха, кандидат доказује да је неопходно извршити одговарајуће измене назива појединих група билансних позиција и њихово издвајање као посебне групе позиција, наводећи, при томе, у дисертацији о којим групама позиција је реч. Приказујући збирно поједине групе позиција (на пример, на страни пасиве, дугорочна резервисања и обавезе), кандидат доказује да то доводи до значајног сажимања билансних позиција, што условљава редуцирану исказну моћ биланса стања. Дат је детаљнији приказ предлога измена званичних финансијских извештаја који доказују научну вредност овог дела рада.

- Када је реч о претходно наведеним могућностима побољшања званичних шема финансијских извештаја, и њиховом доприносу обликовања финансијских извештаја у циљу унапређења анализе перформанси пословања трговинских предузећа, треба интегрисати и констатацију, да је потребно да се финансијски извештаји о остварењима предузећа заснивају и на нефинансијским мерама успешности пословања као што су сатисфакција купаца, бренд, квалитет услуге, и друго. Овим се иницира потреба да се омогући приказивање и оних ставки интерно генерисаних нематеријалних средстава, које доприносе вредности предузећа, а које према постојећим МСФИ не испуњавају услове за приказивање у билансу стања. Отуда је неопходно развити сет мерила, као што је случај са мерилима сатисфакције купаца илустрованих у дисертацији, који ће инвеститорима и кредиторима омогућити вредновање и поређење различитих предузећа по наведеној основи.
- Истраживања у дисертацији, на бази примене МРС/МСФИ у Републици Србији и другим земљама, доказују да Република Србија своју националну рачуноводствену регулативу, у најзначајнијим питањима, треба да усклади, пре свега, са Директивом 34 ЕУ и актуелним светским токовима у овој области. На тим темељима треба приступити изградњи новог система финансијског извештавања и, сходно томе, обликовању финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа.

3.2. Критичка анализа резултата истраживања

Кандидат је у изради дисертације размотрио проблем и могућности побољшања званичних шема финансијских извештаја у циљу унапређења анализе пословних перформанси пословања трговинских предузећа. Применом предложених решења, менаџменту, инвеститорима и другим екстерним корисницима било би омогућене релевантне и упоредиве финансијске информације које истинито и на прецизан начин одражавају економске резултате предузећа.

Истраживачки рад је заснован на комплексном систему вредновања пословних перформанси трговинских предузећа који је базиран на оригиналним изворним подацима. Поред тога, за потребе финансијске анализе користили су се и други релевантни секундарни извори података (званични статистички подаци и подаци других институција наше земље). У методолошком погледу истраживања, у циљу унапређења анализе перформанси пословања, користе се комплексни методолошки поступци и алати финансијске анализе, као и мерила и мерења нефинансијских индикатора, који су раније наведени.

Увидом у постављену хипотезу на почетку истраживања и добијене резултате, Комисија констатује да је кандидат успешно одговорио на постављена питања која су од значаја за обликовање финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа. Вредност примењеног методолошког поступка и решења до којих је кандидат дошао верификован је и публиковањем референтних радова у часописима од међународног и националног значаја и на међународним конференцијама.

X ПРЕДЛОГ:

На основу претходно наведеног, Комисија констатује да дисертација испуњава све законске, формалне и суштинске услове, као и све критеријуме који се уобичајено примењују приликом вредновања докторске дисертације на Економском факултету у Суботици Универзитета у Новом Саду. Комисија сматра да докторска дисертација кандидата мр Данијеле Ивков, дипл. ек., садржи оригиналне научне доприносе који могу имати значајну практичну применљивост у научно–стручној области рачуноводства и пословних финансија.

На основу свега исложеног, комисија са задовољством предлаже Наставно – научном већу Економског факултета у Суботици Универзитета у Новом Саду, да се докторска дисертација мр Данијеле Ивков, дипл. ек., под називом *„Обликовање финансијских извештаја у функцији анализе перформанси пословања трговинских предузећа“*, прихвати, изложи на увид јавности и упути на коначно усвајање Стручном већу за друштвене науке Сената Универзитета у Новом Саду.

У Суботици, 27. јануара 2015. године

Комисија:

Др Љиљана Дмитривић Шапоња, редовни професор
Универзитета у Новом Саду, Економског факултета у
Суботици

Др Ненад Вуњак, редовни професор
Универзитета у Новом Саду, Економског факултета у
Суботици

Др Горан Вукмировић, доцент,
Универзитета у Новом Саду, Економског факултета у
Суботици

Др Радојко Лукић, редовни професор
Универзитета у Београду, Економског факултета у Београду

Др Тадија Ђукић, ванредни професор,
Универзитета у Нишу, Економског факултета у Нишу